Lietas Nr. A420429213
Lietas arhīva Nr. A42-01237-14

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Jelgavā 2014.gada 19.martā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnesis Mārtiņš Birkmanis,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2013.gada 16.maija lēmuma Nr.11-8/4762 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. A/ (turpmāk arī – pieteicējs) bija piešķirta Latvijas vecuma pensija no 2001.gada 10.septembra par kopējo apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim - 12 gadi 7 mēneši 9 dienas. Pensijas apmērs uz 2013.gada 31.martu Ls 87,30.

Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk arī – VSAA) Jelgavas reģionālās nodaļas 2013.gada 4.marta lēmumu Nr.13/573609 pieteicējam pārtraukta vecuma pensija no 2013.gada 1.aprīļa, jo apdrošināšanas stāžs ir mazāks par 10 gadiem, kas nepieciešams, lai būtu tiesības saņemt vecuma pensiju, un ar 2013.gada 4.marta lēmumu Nr.13/573637 pieteicējam pārtraukta piemaksa pie vecuma pensijas, jo nav tiesības saņemt vecuma pensiju.

Pieteicējs minētos lēmumus apstrīdēja.

Ar VSAA direktores 2013.gada 16.maija lēmumu Nr.11-8/4762 (turpmāk – Lēmums) atstāts negrozīts VSAA Jelgavas reģionālās nodaļas 2013.gada 4.marta lēmums Nr.13/573609 un 2013.gada 4.marta lēmums Nr.13/573637.

Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[1.1] Krievijas Federācijas Valdības un Latvijas Republikas Valdības vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes locekļu sociālo aizsardzību (turpmāk – Vienošanās), spēkā esošu no 1995.gada 27.februāra, 9.pants noteic, ka bijušajām militārpersonām, kuras ieguvušas tiesības uz pensijas nodrošinājumu saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem, pēc viņu vēlēšanās Latvijas Republikas attiecīgie kompetentie orgāni var piešķirt un izmaksāt pensijas par Latvijas Republikas līdzekļiem, bet Krievijas Federācijas agrāk noteikto pensiju izmaksa tiek apturēta uz laiku, kamēr pensiju izmaksā Latvijas Republikas orgāni. Līdz ar to jau no šīs Vienošanās spēkā stāšanās brīža persona nevarēja paļauties, ka vienlaicīgi saņems divu valstu pensijas. Turklāt starpvalstu līgumu un nacionālo tiesību aktu būtība ir novērst situācijas, kad par vieniem un tiem pašiem apdrošināšanas periodiem persona vienlaicīgi saņem vairāku valstu pensijas.

[1.2] Pārtraucot pensiju, ir noregulētas personas tiesības uz pensiju atbilstoši Vienošanās nosacījumiem un likuma „Par valsts pensijām" tiesiskajam regulējumam, jo divu pensiju saņemšana par vienu un to pašu periodu ir prettiesiska. Tāds tiesiskais regulējums, kas pieļautu šādu situāciju, nav bijis, lai būtu pamats saglabāt šādu stāvokli. Līdz ar to personai nevarēja rasties tiesiskā paļāvība, kura šobrīd būtu aizsargājama.

[1.3] Sakarā ar Latvijas Republikas Valsts kontroles 2011.gada 17.oktobra revīzijas ziņojuma „Paralēlā likumības revīzija par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas atbildīgo valsts institūciju darbību, nodrošinot saistību izpildi, kas izriet no Latvijas Republikas valdības un Krievijas Federācijas valdības vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes sociālo aizsardzību" ieteikumu 2012.gada 23.februārī Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā tika saņemta Ārlietu ministrijas sagatavota informācija par Krievijas Federācijas izdienas pensiju saņēmējiem, uz kuriem attiecas Vienošanās. Salīdzinot saņemto informāciju ar informāciju par VSAA sniegto pakalpojumu saņēmējiem, tika konstatēts, ka pieteicējs saņem gan Krievijas Federācijas izdienas pensiju, gan arī Latvijas vecuma pensiju. Līdz ar to no Krievijas Federācijas puses Vienošanās netika pildīta, t.i., Krievijas Federācijas izdienas pensija netika pārtraukta.

[1.4] Lai novērstu situācijas, kad Latvijas pensija ir piešķirta par to pašu apdrošināšanas periodu, par kuru pensiju piešķīrusi cita valsts, likumdevējs ir papildinājis likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumus ar 42.[1] punktu, kurā ir noteikts, kā rīkoties gadījumos, kad Latvijas apdrošināšanas stāžā ir ieskaitīti periodi, par kuriem pensiju piešķīrusi cita valsts, (likumprojekta „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām" anotācija)un 2012.gada 18.jūlijā stājās spēkā norma, kas nosaka, ja personai piešķirta citas valsts pensija par apdrošināšanas periodiem, kas ņemti vērā piešķirot vai pārrēķinot Latvijas pensiju, Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot. Ņemot vērā, ka mainījās tiesiskie apstākļi un tika saņemta informācija par Krievijas Federācijas izdienas pensiju saņēmējiem, Jelgavas nodaļa 2012.gada septembrī uzsāka administratīvo procesu uz iestādes iniciatīvas pamata.

[1.5] 2012.gada 3.septembrī pieteicējam tika nosūtīts paziņojums Nr.2/2329130, ar kuru viņam pieprasīja iesniegt izziņu no Krievijas Federācijas vēstniecības Konsulārās nodaļas Sociālās nodrošināšanas nodaļas, kurā būtu norādīts, par kādiem periodiem viņš saņem Krievijas Federācijas izdienas pensiju. Vienlaicīgi viņš tika informēts, ka gadījumā, ja konstatēs, ka Krievijas Federācijas izdienas pensija piešķirta par to pašu periodu, par kuru ir piešķirta Latvijas pensija, tad Latvijas pensija tiks pārskatīta. Pieteicējs iesniedza Krievijas Federācijas vēstniecības Konsulārās nodaļas Sociālās nodrošināšanas nodaļas 2012.gada 24.septembra izziņu Nr.43174/1969, kurā norādīts, ka viņš saņem Krievijas Federācijas izdienas pensiju par dienesta periodu no 1958.gada 14.augusta līdz 1983.gada 31.decembrim. Pamatojoties uz iepriekš minēto, no 2013.gada 1.aprīļa tika pārskatīts Latvijas vecuma pensijai vērā ņemtais apdrošināšanas stāžs un no tā tika izslēgts periods no 1958.gada 1.septembra līdz 1961.gada 21.jūlijam, kurš ir ņemts vēra, piešķirot arī Krievijas Federācijas izdienas pensiju.

[1.6] Pieteicēja Latvijas apdrošināšanas stāžs pēc pārskatīšanas ir 9 gadi 8 mēneši 19 dienas, kas ir mazāks nekā noteiktais nepieciešamais minimālais apdrošināšanas stāžs (10 gadi), lai viņam būtu tiesības uz Latvijas vecuma pensiju. Tā kā pieteicējam nav tiesības uz vecuma pensiju, tad, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 41.punktu, viņam nav tiesības arī uz piemaksu pie vecuma pensijas. Tādējādi pamatoti tika pieņemti VSAA Jelgavas reģionālās nodaļas 2013.gada 4.marta lēmums Nr.13/573609 un 2013.gada 4.marta lēmums Nr.13/573637.

[1.7] Pieteicējam Latvijas vecuma pensija no 2001.gada 10.septembra tika piešķirta par noteiktu apdrošināšanas stāžu uz mūžu pie tāda nosacījuma, ka Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa tiks apturēta. Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa tomēr netika apturēta. Turklāt ir spēkā tiesību norma (likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.[1] punkts),kas pieļauj apdrošināšanas stāža pārskatīšanu bez personas pieprasījuma. Līdz ar to VSAA ir pamats lemt par pensijas un piemaksas pie pensijas pārtraukšanu.

[1.8] Saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9.panta ceturto daļu normatīvajiem aktiem nav atpakaļejoša spēka, izņemot likumā īpaši paredzētus gadījumus. Likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.[1] punkts stājās spēkā 2012.gada 18.jūlijā un līdz ar to šī norma ir piemērojama ne ātrāk, kā tā ir stājusies spēkā, tas ir, no 2012.gada 18.jūlija. Lai pieņemtu šai normai atbilstošus lēmumus, VSAA bija nepieciešams veikt virkni pasākumus, tas ir, bija jāpārliecinās, vai apdrošināšanas periods tiešām ņemts vērā, piešķirot pensiju abās valstīs, kā arī jāinformē klienti. Ņemot vērā iepriekš minēto, pieteicēja pensijas un piemaksas pie pensijas izmaksa ir pārtraukta no 2013.gada 1.aprīļa, bet pensija un piemaksa pie pensijas par visu iepriekšējo periodu kopš tās piešķiršanas, tas ir, pensijas un piemaksas summas, ko pieteicējs ir saņēmis līdz 2013.gada 31.martam, netiek pieprasītas atlīdzināt valsts budžetam.

[1.9] Pieteicējs ir Krievijas Federācijas militārpersona, uz kuru attiecas Vienošanās nosacījumi, kuri neparedz vienlaikus saņemt divu valstu pensijas. Savukārt 2007.gada 18.decembra Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma par sadarbību sociālās drošības jomā (turpmāk – Līgums), spēkā esoša no 2011.gada 19.janvāra, 3.panta 3.punkts nosaka, ka Līgums neattiecas uz Līgumslēdzēju Pušu bruņoto spēku un citu saskaņā ar Līgumslēdzēju Pušu tiesību aktiem izveidoto militāro formējumu militārpersonām, iekšlietu sistēmās komandējošā un ierindas sastāva personām, kā arī Latvijas Republikā – uz personām, kuru pensiju nodrošinājums nav īstenots valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros.

[1.10] Par īpašumu var uzskatīt to pensijas daļu, kas personai aprēķināta par viņas uzkrāto pensijas kapitālu no 1996.gada 1.janvāra. Tā kā pieteicējam vecuma pensija ir aprēķināta, ņemot vērā darba periodus, kas uzkrāti līdz 1995.gada 31.decembrim, tad VSAA, pārtraucot pensiju, nav aizskārusi ne Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk arī – Konvencijas) 1.protokola 1.pantā, ne Latvijas Republikas Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2013.gada 17.jūnijā saņemts pieteicēja pieteikums par Lēmuma atcelšanu, kas pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[2.1] Likumā „Par valsts pensiju" nav noteikts jēdziens „citas valsts pensija", proti, jēdziens „valsts pensija" un „izdienas pensija" būtiski atšķiras.

[2.2] Pieteicējam ir piešķirta militāra pensija, kuras izmaksu regulē Krievijas Federācijas 1993.gada 12.februāra likums „Par pensiju nodrošināšanu personām, kuras bijušas karadienestā vai dienējušas iekšlietu iestādēs, un šo personu ģimenēm" (turpmāk – Militāro pensiju likums). Saskaņā ar Krievijas likumdošanu Krievijas militārā pensija nav valsts pensija, bet ir izdienas pensija. Likumā „Par valsts pensijām" nav sastopamas pazīmes, ka likumdevējs jēdzienā „citas valsts pensija" gribēja iekļaut ne tikai ārvalstu valsts pensijas, bet arī ārvalstu izdienas pensijas.

[2.3] Ja tomēr tiek uzskatīts, ka likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.[1] punkts regulē arī ārvalsts izdienas pensiju izmaksas kārtību, lietderīgi ņemt vērā ārvalsts izdienas pensijas piešķiršanas īpatnības, īpaši attiecībā pret kalendāra stāža uzskaiti. Saskaņā ar Militāro pensiju likuma 13.pantu militārā pensija piešķirama personām ar kopējo militāro stāžu 20 gadi un vairāk. Pieteicēja militārais stāžs ir vairāk nekā 20 gadi. Tas ir pilnīgi pietiekami, lai piešķirtu pieteicējam militāro pensiju, neņemot vērā pieteicēja apmācības periodu, kas bija izslēgts no Latvijas apdrošināšanas stāža. Strīdus apdrošināšanas periods neietekmē militāras pensijas piešķiršanas faktu. Ņemot vērā minēto, uz pieteicēju konkrētajā gadījumā nav attiecināms likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.[1] punkts.

[2.4] VSAA nepareizi interpretē Vienošanās 9.pantu. Minētā norma konkrētajā gadījumā pienākumu uzliek Krievijas Federācijas pusei, tā neattiecas uz Latvijas pensiju. Tāpat no Vienošanās nav skaidrs, par kādiem „kompetentiem orgāniem" un par kāda veida pensiju „par Latvijas Republikas līdzekļiem" ir runa. Nav pamatots viedoklis, ka Latvijas vecuma pensija pieteicējam bija piešķirta ne tā kā visiem Latvijas pensionāriem, bet ar papildus nosacījumu, kas paredz atņemt pensiju vai samazināt pensijas apmēru jebkurā brīdī.

[2.5] Līgums neparedz to abu valsts pensiju pārrēķināšanu, kas bija piešķirtas pirms Līguma spēkā stāšanās 2011.gada 19.janvārī. Līguma 3.panta 3.punkta ierobežojums attiecas tikai uz tām personām, kuras ir aktīvajā militārajā dienestā brīdī, kad rodas tiesības uz pensiju.

[2.6] Lēmumā nav ņemts vērā, ka „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.[1] punkta daļa. Jāņem vērā arī Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un Konvencija.

[2.7] Ir pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 1., 91., 105. un 109.pants.

[2.8] 2013.gada 4.marta lēmumi būtiski samazina viņa ienākumus, ierobežo izdzīvošanas iespēju un rada būtisku kaitējumu. Turklāt, atņemot vecuma pensiju, VSAA vienlaikus atņem arī pensionāra statusu un dažus atvieglojumus, kas ir piešķirti pensionāriem ar citiem normatīvajiem aktiem. Attiecīgo zaudējumu atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta.

[3] Atbildētāju pārstāvošā iestāde VSAA tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā norāda, ka neatzīst pieteicēja pieteikumu, atsaucoties uz Lēmumā norādīto pamatojumu, lūdz to noraidīt, papildus paskaidrojot turpmāk minēto.

[3.1] Pieteicējam vecuma pensija tika piešķirta par noteiktu apdrošināšanas stāžu uz mūžu pie tāda nosacījuma, ka Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa tiks apturēta.

[3.2] Izslēdzot periodu no 1958.gada 1.septembra līdz 1961.gada 21.jūlijam, pieteicēja Latvijas apdrošināšanas stāžs ir 9 gadi 8 mēneši un 19 dienas, kas ir mazāks nekā noteiktais nepieciešamais minimālais apdrošināšanas stāžs (10 gadi), līdz ar to viņam nav tiesības uz Latvijas vecuma pensiju. Tā kā pieteicējam nav tiesības uz vecuma pensiju, tad, pamatojoties uz likuma „Par vecuma pensijām" Pārejas noteikumu 41.punktu, viņam nav tiesības arī uz piemaksu pie vecuma pensijas.

[3.3] Pārtraucot pensiju, ir noregulētas personas tiesības uz pensiju atbilstoši Vienošanās nosacījumiem un likuma „Par valsts pensijām" tiesiskajam regulējumam, jo divu pensiju saņemšana par vienu un to pašu periodu ir prettiesiska. Tāds tiesiskais regulējums, kas pieļautu šādu situāciju, nav bijis, lai būtu pamats saglabāt šādu stāvokli. Līdz ar to personai nevarēja rasties tiesiskā paļāvība, kura šobrīd būtu aizsargājama.

[3.4] Pieteicēja argumenti, ka 1994.gada 30.aprīļa Krievijas Federācijas Valdības un Latvijas Republikas Valdības vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes locekļu sociālo aizsardzību" papildus pienākumus uzliek tikai uz Krievijas Federācijas pusi un attiecas tikai uz Krieviju, ir nepamatoti, jo pašreizējā pensiju sistēma Latvijā ir balstīta uz ieguldījumu principu, kas atspoguļo individuālās iemaksas. Tādējādi katras personas ieguldījums veido pensiju fonda atsevišķu daļu un jebkurā brīdī var noteikt šīs daļas precīzu apmēru. Tāpēc visiem ieguldījumiem ir pietiekoši taustāmas tiesības uz to daļu pensiju fondā, lai tie veidotu „īpašumu" Konvencijas 1.protokola 1.panta izpratnē. Savukārt iepriekš spēkā esošā sistēma bija balstīta nevis uz individuālu ieguldījumu, bet solidaritātes principu, kas nosaka visas sabiedrības atbildību un neveido tiešu saikni starp darba devēja veiktajām iemaksām un saņemamo pensijas apmēru. Saskaņā ar iepriekš pastāvošo sistēmu indivīdiem nebija tiesības prasīt precīzu, identificējamu vecuma pensijas apmēru. Viņiem tikai bija nenoteiktas cerības, ka valsts viņiem piešķirs kaut kādu summu, atkarībā no tās budžeta iespējām. Pie tam, pat ja šajā sakarā pastāvēja kādas izredzes, tās bija pamatotas tikai attiecībā uz vienu vienīgu valsti –

PSRS, kas ir beigusi pastāvēt un kuras pēctece nav Latvija. Latvijas Republikā apdrošināšanas iemaksas balstītas uz valsts obligātās pensiju apdrošināšanas sistēmas principiem, arī normām, ka pensijas apmērs ir atkarīgs no apdrošināšanas stāža. Apdrošināšanas stāžu veido likumā noteiktie darba periodi un tiem pielīdzinātie darba periodi. Latvijas nodokļu maksātājiem nav jāuzņemas citas valsts saistības personu nodrošināšanā ar vecuma pensiju, ja par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu jau tiek maksāta cita valsts izdienas pensija.

[3.5] VSAA Jelgavas reģionālās nodaļas 2013.gada 4.marta lēmums Nr.13/573609 un 2013.gada 4.marta lēmums Nr.13/573637 ir tiesiski administratīvie akti, jo tie pieņemti atbilstoši spēkā esošajām tiesību normām. Tas, ka, izslēdzot no apdrošināšanas stāža periodus, persona ir zaudējusi tiesības uz vecuma pensiju Latvijas Republikā, nenozīmē, ka personai ir atņemtas sociālās garantijas vecuma gadījumā. Personai šīs tiesības ir realizētas ne tikai vienas valsts sociālās drošības sistēmas ietvaros, bet saistībā ar citas valsts sociālo nodrošinājumu, ko paredz divpusējā valstu Vienošanās. Tā kā tiesiskā stāvokļa saglabāšana, kāda bija līdz apstrīdēto lēmumu izdošanai, ir prettiesiska, nepastāv priekšnoteikumi Lēmuma darbības apturēšanai. Pieteicējam Latvijas Republikas vecuma pensija tika piešķirta par noteiktu apdrošināšanas stāžu uz mūžu pie tāda nosacījuma, ka Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa viņam tiks apturēta saskaņā ar Vienošanās nosacījumiem. Pieteicējam Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa netika apturēta un tika pieņemta tiesību norma (likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.punkts, kas pieļauj apdrošināšanas stāža pārskatīšanu bez personas pieprasījuma, tad VSAA pamatoti pieņēma lēmumu par pensijas un piemaksas pie pensijas pārtraukšanu. Līdz ar to Lēmums ir tiesisks un subjektīvā kritērija izvērtējumam konkrētās lietas ietvaros nav tiesiskas nozīmes. Pieteicējam, pārtraucot izmaksāt vecuma pensiju un piemaksu pie vecuma pensijas, netika atņemtas sociālās garantijas vecuma gadījumā, proti, persona joprojām saņem Krievijas Federācijas izdienas pensiju.

[4] Pieteicējs piekritis lietas izskatīšanai rakstveida procesā *(lietas 93.lapa)*. Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 112.[1] panta pirmo daļu tika pieņemts lēmums lietu izskatīt rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, pārbaudot lietas materiālus un izvērtējot lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[6] Pieteicējam Latvijas Republikas vecuma pensija piešķirta no 2001.gada 10.septembra par kopējo apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim – 12 gadi 7 mēneši 9 dienas. Pārskatot pieteicēja Latvijas Republikas vecuma pensiju, VSAA no kopējā apdrošināšanas stāža izslēdza laika periodu no 1958.gada 1.septembra līdz 1961.gada 21.jūlijam, jo minētais laika periods vienlaikus ņemts vērā, piešķirot un izmaksājot Krievijas Federācijas izdienas pensiju. Tādējādi secināms, ka ar Lēmumu atcelts pieteicējam labvēlīgs tiesisks administratīvais akts.

APL 85.panta otrajā daļā noteikts, ka adresātam labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu var atcelt tad, ja ir vismaz viens no šādiem apstākļiem: 1) tiesību norma paredz administratīvā akta atcelšanu vai administratīvais akts ietver tā atcelšanas atrunu; 2) administratīvais akts izdots ar kādu citu nosacījumu un šis nosacījums nav vispār izpildīts, nav pienācīgi izpildīts vai nav laikus izpildīts; 3) mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kuriem pastāvot administratīvā akta izdošanas brīdī, iestāde varētu šādu administratīvo aktu neizdot. Šādā gadījumā administratīvo aktu var atcelt triju mēnešu laikā no dienas, kad iestāde uzzināja par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas; 4) mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kuriem pastāvot administratīvā akta izdošanas brīdī, iestāde varētu šādu administratīvo aktu neizdot, un administratīvā akta palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses.

Tā kā izskatāmajā lietā strīds, vai VSAA tiesiski un pamatoti ar pārsūdzēto Lēmumu pārtrauca iepriekš piešķirtās pensijas izmaksu, tad tiesai jāpārbauda, vai ir ievēroti APL 85.panta otrās daļas nosacījumi šāda personai labvēlīga administratīvā akta atcelšanai.

[7] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 2.[2] punktu, nosakot tiesības uz valsts pensiju, neņem vērā līdz 1990.gada 31.decembrim uzkrātos apdrošināšanas periodus, ja tie ir ņemti vērā, piešķirot citas valsts pensiju. Tiesību norma ir spēkā kopš 2008.gada 1.jūlija.

Laikā no 2002.gada 1.janvāra līdz 2008.gada 30.jūnijam ierobežojums valsts pensijas aprēķinā iekļaujamajam apdrošināšanas (darba) periodam bija noteikts tikai attiecībā uz virsdienestu PSRS Bruņotajos spēkos. Proti, likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 1.punkta 2.apakšpunkts noteica, ka līdz 1990.gada 31.decembrim Latvijas pilsoņiem darbam pielīdzinātais periods ir arī virsdienests PSRS Bruņotajos spēkos, ja viņiem sakarā ar darbību Latvijas interesēs atņemta dienesta pakāpe vai viņi iesaukti aktīvajā militārajā dienestā pēc obligātā karadienesta vai pēc civilās augstskolas beigšanas, ja nesaņem citas valsts pensiju, kuras apmēra noteikšanā ir ņemts vērā šis dienesta periods. Minētā tiesību norma bija spēkā, kad pieteicējam piešķīra valsts pensiju.

Tādējādi vispārīgi likuma „Par valsts pensijām" tiesiskais regulējums jau iepriekš noteica ierobežojumu saņemt valsts pensiju, ja par to pašu periodu persona jau saņem citas valsts piešķirtu pensiju.

[8] Saskaņā ar Vienošanās, kas ir spēkā no 1995.gada 27.februāra, 9.pantu, bijušajām militārpersonām, kuras ieguvušas tiesības uz pensijas nodrošinājumu saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem, pēc viņu vēlēšanās Latvijas Republikas attiecīgie kompetentie orgāni var piešķirt un izmaksāt pensijas par Latvijas Republikas līdzekļiem. Turklāt Krievijas Federācijas agrāk noteikto pensiju izmaksa tiek apturēta uz laiku, kamēr pensiju izmaksā Latvijas Republikas orgāni.

Lai gan pieteicējs uzskata, ka minētā tiesību norma uzliek papildus pienākumus tikai Krievijas Federācijas pusei un attiecas tikai uz Krievijas Federācijas pensiju, šis arguments nav pamatots. Tiesa norāda, ka pieteicējs minēto normu ir tulkojis tikai gramatiski, tomēr tiesību normu tulkošanā ir piemērojams arī citas interpretācijas metodes. Saskaņā ar APL 17.panta pirmās daļas 4.punktu iestāde un tiesa, interpretējot tiesību normu, izmanto teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodi, tas ir, noskaidro tiesību normas jēgu, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgo tiesību normu jāsasniedz.

Kā pamatoti norādīts Lēmumā, starpvalstu līgumu (attiecīgi arī konkrētās Vienošanās) būtība ir novērst situācijas, kad par vieniem un tiem pašiem apdrošināšanas periodiem persona saņem vienlaicīgi vairāku valstu pensijas. No Vienošanās 9.panta satura tiesai nav šaubu, ka šīs normas mērķis ir novērst situācijas, ka bijušajām militārpersonām par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu pensijas tiktu maksātas gan no Latvijas Republikas budžeta, gan Krievijas Federācijas budžeta. Līdz ar to pieteicējam gan no Vienošanās spēkā stāšanās brīža, gan no iesnieguma par pensijas piešķiršanu brīža nebija tiesiska pamata paļauties, ka viņš vienlaicīgi par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu varētu saņemt divu valstu pensijas.

Situācija, kad persona par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu varētu saņemt divu valstu pensijas ir pretrunā ar vispārpieņemtiem principiem sociālās aizsardzības jomā. Turklāt, situācija, kad persona saņem pensiju par vienu un to pašu apdrošināšanas stāžu divās valstīs, ir netaisnīga pret tām personām, kas saņem pensiju tikai vienā valstī par konkrētu apdrošināšanas periodu. Tādejādi tiesiskās vienlīdzības princips prasa, lai situācija būtu atrisināta taisnīgi un nevienai personai nebūtu priekšrocības pret citām personām, ja tās atrodas salīdzināmos apstākļos. Tiesa nesaskata loģiskus apsvērumus tam, kāpēc pret pieteicēju būtu jāpastāv atšķirīgai attieksmei situācijā, kad viņš saņem pensiju divās valstīs par vienu un to pašu

apdrošināšanas periodu, attiecībā pret personām, kas saņem pensiju vienā valstī par attiecīgu apdrošināšanas periodu. Pārrēķinot pensiju un izslēdzot no tās apdrošināšanas periodu, par kādu pieteicējs jau saņem pensiju no Krievijas Federācijas, valsts ir nodrošinājusi tiesiskās vienlīdzības principa ievērošanu attiecībā pret pārējiem valsts vecuma pensijas saņēmējiem, kas saņem vecuma pensiju par konkrētu apdrošināšanas stāžu vienā valstī. Proti, nevienai personai, kas saņem vecuma pensiju, tās aprēķinā nav iekļauti periodi, par kuriem tā saņemtu pensiju dubultā.

Šī Vienošanās ir spēkā no 1995.gada 27.februāra, līdz ar to pieteicējam jau no brīža, kad viņš vērsās VSAA ar iesniegumu par pensijas piešķiršanu, nebija tiesiska pamata paļauties, ka viņš vienlaicīgi par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu varētu saņemt divu valstu pensijas. Tāpat konstatējams, ka Vienošanās nesatur regulējumu par to, kā jārīkojas situācijās, kad persona par vienu un to pašu periodu vienlaicīgi saņem abu valstu pensijas. Līdz ar to pensiju piešķiršana, pensiju pārskatīšana un citi ar pensijām saistīti jautājumi risināmi saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem, tādējādi VSAA ir tiesīga lemt par pensijas izmaksu vai tās pārtraukšanu.

[9] Pieteicējam saskaņā ar Krievijas Federācijas tiesību aktiem ir piešķirta izdienas pensija par periodu no 1958.gada 1.septembra līdz 1983.gada 31.decembrim *(lietas 52.lapa)*. Par laika periodu no 1958.gada 1.septembra līdz 1961.gada 21.jūlijam pieteicējam piešķirta arī Latvijas Republikas vecuma pensija. Tomēr, neskatoties uz Latvijas Republikas nosūtīto paziņojumu par pieteicējam piešķirto vecuma pensiju, pieteicējs turpināja saņemt izdienas pensiju no Krievijas Federācijas. Tādējādi pieteicējs, vienlaicīgi par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu, saņemot divu valstu pensijas, ir nonācis situācijā, kas ir pretrunā Vienošanās 9.pantam un likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 2.^{2} punktam.

[10] Kā izriet no Lēmuma, lai novērstu situācijas, kad Latvijas pensija ir piešķirta par to pašu apdrošināšanas periodu, par kuru pensiju piešķīrusi cita valsts, likumdevējs ir papildinājis likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumus ar 42.^{1} punktu, kurā ir noteikts, ja personai ir piešķirta citas valsts pensija par apdrošināšanas periodiem, kas ņemti vērā, piešķirot vai pārrēķinot Latvijas pensiju, Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot, ja regulā Nr.883/2004 vai Saeimas apstiprinātajos starptautiskajos līgumos nav noteikts citādi.

Tādējādi minētais tiesiskais regulējums nepārprotami noteic, ka personai nav tiesiska pamata par vienu un to pašu apdrošināšanas periodu saņemt gan Latvijas, gan citas valsts pensiju. Tā kā minētā norma precizē situācijas, kādas ir atrunātas starpvalstu līgumos, tajā skaitā arī Vienošanās, tad tiesa nekonstatē tās neatbilstību Latvijas Republikas Satversmei.

[11] Pieteicēja Latvijas apdrošināšanas stāžs, izslēdzot periodu no 1958.gada 1.septembra līdz 1961.gada 21.jūlijam, ir 9 gadi 8 mēneši 19 dienas.

Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 11.panta pirmo daļu un Pārejas noteikumu 8.^{2} punktu līdz 2014.gada 1.janvārim tiesības uz vecuma pensiju ir personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 10 gadiem. Tādējādi pieteicējam nav tiesību uz Latvijas vecuma pensiju un piešķirtās pensijas izmaksāšana ir pārtraucama.

Minētais gan nenozīmē, ka pieteicējam pilnībā tiek atņemtas tiesības uz Latvijas valsts pensiju.

Atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.^{1} punktam pensija tiek pārrēķināta vai tās izmaksa tiek pārtraukta. Norma neparedz, ka tiesības uz pensiju tiktu atņemtas. Arī likuma „Par valsts pensijām" 30.panta pirmajā daļā noteikts, ka vecuma pensiju piešķir uz mūžu. Līdz ar to, ja vecuma pensijas izmaksa bijusi pārtraukta, tad nav jālemj par tās piešķiršanu no jauna, bet gan par tās izmaksas atjaunošanu *(sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 29.decembra rīcības sēdes lēmuma Nr.SKA-1090/2011 8.punktu)*.

Tādējādi likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.^{1} punkts paredz, ka netiek pārskatīts jautājums par personas tiesībām uz pensiju, bet gan tikai jautājums par izmaksājamo pensijas apmēru. Proti, ja personai ir piešķirta citas valsts pensija par apdrošināšanas periodiem, kas ņemti vērā, piešķirot vai pārrēķinot Latvijas pensiju, tad atbilstoši šai normai šie periodi joprojām tiek uzskatīti par Latvijas apdrošināšanas stāža periodiem un tiek ņemti vērā, nosakot, vai personai ir vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamais apdrošināšanas stāžs. Taču, nosakot izmaksājamo pensijas apmēru, par šiem periodiem pensija netiek izmaksāta.

Tā kā likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.^{1} punkts paredz, ka šādā gadījumā Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot, tad ir iestājušies APL 85.panta otrās daļas 1.punkta nosacījumi, kas ir par pamatu iepriekš izdota labvēlīga tiesiska administratīvā akta atcelšanai. Līdz ar to VSAA, ievērojot iepriekš minēto tiesisko regulējumu, pamatoti šos periodus izslēdza no apdrošināšanas stāža.

[12] Likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 41.punkta pirmais teikums noteic, ka Latvijā un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīs dzīvojošiem vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējiem par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim un ņemts vērā, piešķirot (pārrēķinot) pensiju, līdz 2011.gada 31.decembrim piešķir piemaksu par katru apdrošināšanas stāža gadu.

Ministru kabineta 2008.gada 16.decembra noteikumu Nr.1024 „Noteikumi par ikmēneša piemaksu pie vecuma un invaliditātes pensijas" 2.punkts paredz, ka piemaksa ir atkarīga no apdrošināšanas stāža (pilnos gados), kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim un par kuru Latvijā ir aprēķināta vecuma vai invaliditātes pensija.

Minēto noteikumu 6.punkts savukārt nosaka: ja apdrošināšanas stāžs, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim, pēc piemaksas piešķiršanas tiek pārskatīts un atbilstoši pārrēķināta vecuma vai invaliditātes pensija, attiecīgi pārrēķina arī piemaksu.

Visbeidzot atbilstoši minēto noteikumu 7.punktam, ja personai atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.punktam tiek pārskatīts apdrošināšanas stāžs par periodu līdz 1995.gada 31.decembrim, vienlaikus ar pensijas apmēra pārskatīšanu pārskata arī piemaksas apmēru.

Tādējādi, pārtraucot vecuma pensijas izmaksu sakarā ar to, ka pēc apdrošināšanas perioda izslēgšanas pieteicējam nepietiek pensijas piešķiršanai nepieciešamā kopējā stāža, ir pārtraucama arī piemaksas pie vecuma pensijas izmaksa.

[13] Pretēji pieteicēja norādītajam, tiesa secina, ka uz viņu konkrētajā gadījumā nav attiecināms Līgums, jo saskaņā ar Līguma 3.panta 3.punktu Līgums neattiecas uz Līgumslēdzēju Pušu bruņoto spēku un citu saskaņā ar Līgumslēdzēju Pušu tiesību aktiem izveidoto militāro formējumu militārpersonām, iekšlietu sistēmās komandējošā un ierindas sastāva personām, viņu ģimenes locekļiem, kā arī Latvijas Republikā – uz personām, kuru pensiju nodrošinājums nav īstenots valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros, Krievijas Federācijā – uz personām, kuras pensiju nodrošināšanas jomā ir pielīdzinātas minētajām amatpersonām.

Tā kā pieteicējs ir Krievijas Federācijas militārpersona (to pieteicējs atzīst arī pieteikumā tiesai), uz viņu neattiecas Līguma nosacījumi.

[14] Pieteicējs norādījis uz Satversmes 105. un 109.panta, kā arī uz Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 2.panta pirmās daļas un 9.panta un Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.panta pārkāpumu. Tādēļ pieteicējs lūdz tiesu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.^{1} punkta atbilstību Satversmes un minēto starptautisko tiesību aktu normām.

Latvijas Republikas Satversmes 109.pants paredz sociālā nodrošinājuma sniegšanu, tomēr nenosaka tā veidus uz izmaksas kārtību. Pieteicējam ir

apturēta pensijas izmaksa, taču tiesības saņemt pensiju nav atņemtas. No lietā esošajiem dokumentiem izriet, ka pensiju pieteicējam maksā Krievijas Federācija, tātad viņam tiek sniegts sociālais nodrošinājums.

Īpašuma tiesību aizsardzība šajā lietā ir vērtējama, ņemot vērā, ka pārsvarā pieteicēja apdrošināšanas periodi ir attiecināmi uz laika posmu līdz 1996.gada 1.janvārim. Šajā laika posmā vēl nebija izveidota pensiju sistēma, kas balstīta uz apdrošināšanas iemaksām. Tādējādi par šo periodu pieteicējam neveidojas uzkrātais pensijas kapitāls. Līdz ar to likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.[1] punkta piemērošana konkrētajā gadījumā nepārkāpj pieteicēja īpašuma tiesības Latvijas Republikas Satversmes 105.panta izpratnē.

Pieteicēja ekonomiskās intereses ir pretrunā taisnīguma principam, līdz ar to viņa ekonomisko interešu ierobežošana konkrētajā lietā ir atzīstama par pamatotu. Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pantā noteikto īpašuma tiesību ierobežošana, ņemot vērā, ka tā ir pamatota ar sabiedrības interesēm, ir pieļaujama.

Līdz ar to tiesas vērtējumā nav pārliecinoši pieteicēja argumenti par nepieciešamību iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā.

[15] Pieteicējs norāda, ka VSAA zināja, ka pieteicējs saņem Krievijas Federācijas izdienas pensiju, bet tas nebija šķērslis piešķirt viņam vecuma pensiju pēc vispārējiem noteikumiem. Tādēļ, kad pensija bija piešķirta, pieteicējs ieguva aizsargājamu paļāvību, ka pensijas izmaksa noteiktajā apmērā tiks saglabāta, jo viņš jau no paša sākuma godprātīgi paziņoja par Krievijas izdienas pensijas saņemšanu. Tāpat pieteicējs norāda, ka vairāki gadi pēc pensijas piešķiršanas uz mūžu ir pietiekams laiks, lai varētu rasties tiesiska paļāvība.

Apsverot jautājumu par pieteicēja tiesisko paļāvību, tiesai jānoskaidro, vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu: kādas konkrētas tiesības personai ir bijušas noteiktas; vai personas paļaušanās uz iestādes rīcību ir likumīga, pamatota un saprātīga; vai iestādes rīcība pēc savas būtības ir bijusi pietiekami noteikta un nemainīga, lai tai varētu uzticēties *(sk. Augstākās tiesas 2012.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-375/2012 13.punktu)*.

Tiesas uzskata, ka tiesiskās paļāvības princips nav pārkāpts, jo tiesību normas nedz vecuma pensijas piešķiršanas brīdī, nedz arī vēlāk nav paredzējušas, ka pieteicējs vienlaicīgi varēs saņemt pensiju no Krievijas Federācijas un Latvijas Republikas, līdz ar to pieteicējam nevarēja veidoties aizsargājama tiesiskā paļāvība, ka viņa situācija ir likumīga un pamatota.

[16] Pieteicējs norāda, ka likuma „Par valsts pensijām" Pārejas noteikumu 42.[1] punkta piemērošanā nav ievērots samērīguma princips, jo pieteicējam pensija ir samazināta par 100%, ka Satversmes tiesa 2009.gada 21.decembra spriedumā lietā Nr.2009-43-01 atzina par nesamērīgu pensijas apmēra samazināšanu par 10 %.

Satversmes tiesas 2009.gada 21.decembra spriedumā lietā Nr.2009-43-01 izteiktie apsvērumi nav tieši attiecināmi uz konkrēto gadījumu, jo lietā Nr.2009-43-01 netika vērtēts pensijas izmaksas pārtraukšanas samērīgums gadījumos, kad persona saņem citas valsts pensiju, bet vērtēta pensiju samazināšana ekonomiskās krīzes apstākļos.

Uz 2013.gada 31.martu pieteicēja saņemtās Latvijas Republikas vecuma pensijas apmērs bija Ls 87,30 un piemaksas apmērs Ls 8,40. No administratīvajai lietai pievienotās VAS „Latvijas pasts" sniegtās informācijas *(lietas 42.lapa)* redzams, ka pieteicējs saņēmis vecuma pensiju no Krievijas Federācijas 2013.gada martā Ls 360,35, aprīlī Ls 360,35, maijā Ls 362,53, jūnijā Ls 361,44, jūlijā Ls 361,44 apmērā. Līdz ar to konstatējams, ka Krievijas Federācijas saņemtā pensija ir ievērojami lielāka par iepriekš saņemto Latvijas pensiju, un nav konstatējams, ka Latvijas pensijas izmaksas pārtraukšana būtiski skar pieteicēja tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

[17] Tiesa ir izvērtējusi visus pieteicēja pieteikumā un rakstveida paskaidrojumos norādītos argumentus, taču spriedumā atrunājusi tikai būtiskākos. Tiesai nav pamata atzīt, ka kāds no pieteicēja norādītajiem, bet sīkāk spriedumā neizvērtētajiem, argumentiem varētu būt par pamatu savādākam tiesas nolēmumam. Kā atzīts judikatūrā, tiesai nav pienākums detalizēti atrunāt jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa (*sk., piemēram, 2012.gada 21.februāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-186/2012 10.punktu*).

[18] Pamatojoties uz iepriekš secināto, tiesa neatrod pamatu Lēmuma atzīšanai par prettiesisku. Atbildētāja Lēmumā ir vērtējusi tās rīcībā esošos pierādījumus, un pieteicējam nelabvēlīgs administratīvais akts ir izdots pamatoti.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, tiesa

nosprieda:

noraidīt pilnībā /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktores 2013.gada 16.maija lēmuma Nr.11-8/4762 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnesis *(paraksts)* M.Birkmanis